

Nasjonale retningslinjer for barnehagelærerutdanning

Innhold

1	Forord	3
2	Innledning	4
3	Institusjonelt ansvar	4
3.1	Overgangsordninger/Innpass	4
3.2	Fra nasjonale retningslinjer til programplan	4
3.3	Videre utdanning	5
4	Struktur og innhold	5
4.1	Struktur	5
4.2	Innhold	5
4.2.1	Pedagogikk som sentralt og sammenbindende fag	6
4.2.2	Pedagogisk ledelse	6
4.2.3	Tverrfaglighet	6
4.2.4	Temaer som skal vektlegges	6
4.2.5	Forskningsforankring	6
4.3	Arbeidsformer og vurdering	7
4.4	Internasjonalisering	7
4.5	Praksisstudiet	7
4.5.1	Praksisstudiets struktur	8
4.5.2	Progresjon for pedagogisk ledelse og praksis	8
4.5.3	Avtaleverk om samarbeid om praksisstudiet	10
5	Kunnskapsområdene	11
5.1	Barns utvikling, lek og læring	11
5.2	Samfunn, religion, livssyn og etikk	13
5.3	Språk, tekst og matematikk	14
5.4	Kunst, kultur og kreativitet	16
5.5	Natur, helse og rørsle	17
5.6	Ledelse, samarbeid og utviklingsarbeid	18
5.7	Fordypning	19
5.8	Bacheloroppgaven	19

1 Forord

UHR-Lærerutdanning (tidligere Nasjonalt råd for lærerutdanning, NRLU) har siden 2014 hatt ansvar for å revidere og utvikle nasjonale retningslinjer for lærerutdanningene i Norge. Nasjonale retningslinjer gir forpliktende kvalitetsstandarder for lærerutdanningene og revideres i samsvar med kunnskapsfeltets utvikling. UHR-Lærerutdanning nedsatte i 2014 en programgruppe for å revidere Nasjonale retningslinjer for barnehagelærerutdanning, fastsatt januar 2012.

Programgruppa består nå av følgende medlemmer: Jorunn Melberg UiS (leder) Svein Sando (DMMH) Ragnhild Granskogen (KS) May Liss Tobiassen (Nord Universitet), Grete Skjeggestad Meyer (NLA), Mariann Axelsen (Utdanningsforbundet) Elise Håkull(NSO), Guro Gjerstadberget (NSO). Sekretær: Anne Kristine Runestad Solberg (UiS). Følgende har vært aktive i deler av perioden: Mari Engeseter (HVL), Karin Moen (HIInn), Erlend Norheim, sekretær (UiS) Vararepresentanter: Steffen Tangen (HiOf), Anita Berg-Olsen (Nord universitet) og Anita Holm Cirotzki (Utdanningsforbundet). Sekretariatsfunksjonen har vært ivaretatt av Universitets- og høgskolerådets sekretariat.

Rammeplan for barnehagelærerutdanning, vedtatt 6.juni 2012, innebar en stor omlegging av utdanningen, blant annet av struktur, fagsammensetning i kunnskapsområder, og innføring av bacheloroppgave. De store endringene i rammeplanen har til dels vært krevende for institusjonene å innarbeide, og det har vært viktig å gi tid for å samle erfaringer med studiemodellen og gjeldende retningslinjer før en startet revisjon. Programgruppa har fulgt med i arbeidet hvor institusjonene har gjort seg erfaringer, og vi har hatt god nytte av følgegruppen for barnehagelærerutdanning sitt arbeid og rapporter.

I 2017 fikk programgruppa opprettet grupper for hvert kunnskapsområde. Disse gruppene har i samarbeid med programgruppa foretatt en gjennomgang og revisjon av hvert kunnskapsområde. Sentrale områder i programgruppas revisjonsarbeid har vært profesjonsinnretting, barnehagelærerutdanningen som en lederutdanning, progresjon for ledelse og praksis.

17. oktober 2018

Svenning Bjørke

Leder UHR-Lærerutdanning

Jorunn Melberg

Leder programgruppen

2 Innledning

Forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanning, heretter kalt Forskriften, fastsatt av Kunnskapsdepartementet 4. juni 2012, gir de overordnede føringene for utdanningen og ligger til grunn for nasjonale retningslinjer. Retningslinjene utfyller Forskriften og skal sikre en nasjonalt koordinert barnehagelærerutdanning som oppfyller kravene til kvalitet i utdanningen. Dette er faglige retningslinjer som skal være førende for utdanningsinstitusjonenes programplaner og emneplaner. Den enkelte institusjon skal utarbeide programplan med bestemmelser om faglig innhold, praksisstudium, organisering, arbeidsformer og vurderingsordninger. Institusjonenes planer skal ikke reprodusere retningslinjene, men benytte det tolkningsrommet som retningslinjene gir for nyskaping og institusjonell tilpasning. Programplanen skal vedtas i institusjonens styre.

3 Institusjonelt ansvar

Organiseringen av utdanningen skal sikre helhetlige studieprogram gjennom ledelse og organisering som involverer alle relevante fagmiljøer. Utdanningen skal integrere teori og praksis, faglig progresjon, gjennomgående profesjonsinnretting og forskningsforankring. Institusjonene skal sikre varierte arbeids- og vurderingsformer. Fagmiljøet som er tilknyttet studiet skal ha oppdatert og relevant kunnskap fra praksisfeltet. Utdanningsinstitusjonene skal legge til rette for forpliktende samarbeid mellom lærerutdannere på studiestedet og i praksisfeltet. Innenfor rammen av en avtale mellom høgskole/universitet og praksissted skal programplanen koordinere opplæringen på de to læringsarenaene.

Utdanningsinstitusjonen har ansvar for å vurdere om den enkelte student er skikket til å være barnehagelærer. Dette skjer gjennom en helhetsvurdering av studenten som omfatter faglige, pedagogiske og personlige forutsetninger og vil foregå gjennom hele studiet, jf. forskrift om skikkethetsvurdering i høyere utdanning.

For å nå målet om gjennomgående forskningsforankring, skal alle kunnskapsområder være forankret i et forskningsmiljø med relevans for utdanningen.

3.1 Overgangsordninger/Innpass

Forskriftens § 5 fastsetter regler for fritak fra og innpassing av fag og fagområder.

3.2 Fra nasjonale retningslinjer til programplan

Utdanningsinstitusjonenes programplaner skal utarbeides på bakgrunn av det som angis i Forskriftens § 1-4, merknadene til Forskrift og i de nasjonale retningslinjene kapittel 1 til 5. Retningslinjene angir hvordan institusjonenes programplaner skal beskrive bestemmelser om faglig innhold, tverrfaglige emner, gjennomgående tema, organisering, arbeidsformer og vurderingsordninger. Retningslinjenes læringsutbyttebeskrivelser tar utgangspunkt i et omfang på 20 studiepoeng (LSU 15 studiepoeng). Disse må operasjonaliseres ved at institusjonene

tilpasser dem sin egenart og valgte forsterkninger, jf. kap. 2 om mulighet for nyskaping og institusjonell tilpasning. Programplanen må beskrive tydelig progresjon og sammenheng i studieforløpet knyttet til undervisning, praksis og vurdering, jf. kap. 4.5.2 4.

3.3 Videre utdanning

Institusjonen skal tidlig i utdanningsforløpet gjøre studentene kjent med opptakskravene til utdanning på mastergrads- og doktorgradsnivå.

4 Struktur og innhold

4.1 Struktur

Det faglige innholdet i barnehagelærerutdanningen er organisert i seks kunnskapsområder der fem av dem legges til de to første studieårene i en treårig heltidsutdannelse. Dette muliggjør at studentene etter de to første årene kan ta det tredje studieåret ved en annen utdanningsinstitusjon. Kunnskapsområdet Ledelse, samarbeid og utviklingsarbeid (LSU 15 studiepoeng), fordypning (30 studiepoeng) og bacheloroppgaven (15 studiepoeng) legges til det tredje året. De fem første kunnskapsområdene er i utgangspunktet hver på 20 studiepoeng. Ett eller to av disse skal forsterkes med til sammen 20 studiepoeng. Det er også mulig å dele et kunnskapsområde i to, men hver del må ikke være på mindre enn 15 studiepoeng. Det betyr at kunnskapsområdet må være forsterket med minst 10 studiepoeng for at det skal kunne deles.

For deltidsutdanninger gjelder muligheten for å skifte studiested etter å ha gjennomført de fem første kunnskapsområdene.

4.2 Innhold

Barnehagelæreryrket krever etisk bevissthet om både samfunnsoppdraget og utøvelsen av yrket i møte med barn, kollegaer, foresatte og eksterne samarbeidspartnere. Utdanningen må derfor synliggjøre og drøfte profesjonsetiske aspekter i alle deler av utdanningen.

Alle kunnskapsområdene må legge lik vekt på de yngste og de eldste barna i barnehagen. Kunnskapsområdene i utdanningen skal være profesjonsrettede og bestå av forskningsbaserte lærerutdanningsfag. Integret i alle kunnskapsområdene er solide faglige, fagdidaktiske og pedagogiske kunnskaper. Det samme gjelder bruk av varierte arbeidsmåter og vurderingsformer. Utdanningen skal ivareta internasjonaliseringsperspektivet i studiet og legge til rette for internasjonal studentutveksling. Praksisstudiet er integret i kunnskapsområdene.

Alle kunnskapsområdene i utdanningen skal inngå i studentens dannelsesprosess og sikre studentens evne til å se en sak fra ulike sider og å utforske profesjonsutøvelsen fra ulike perspektiv. Studenten skal utvikle evnen til å analysere egne holdninger og egne og andres handlinger gjennom kritisk refleksjon, aleine og i et profesjonsfelleskap, og slik utvikle selvstendig handlingskompetanse og evne til å ta egne valg.

Studentene har ansvar for egen læring og for å framstå som ansvarlige og selvstendige barnehagelærere etter endt studium.

Innholdet i utdanningen konkretiseres i utdanningsinstitusjonens programplaner med utgangspunkt i de nasjonale retningslinjene og i overenstemmelse med Forskriftens § 1 og 2. . Det er institusjonens ansvar gjennom kvalitetssikring å påse at læringsutbyttebeskrivelsene for kunnskapsområdene, praksisstudiet, fordypning og bacheloroppgave som helhet samsvarer med de overordnede læringsutbyttebeskrivelsene for studiet.

4.2.1 Pedagogikk som sentralt og sammenbindende fag

Forskriften § 3 sier at «pedagogikk skal være et sentralt og sammenbindende fag som inngår i alle kunnskapsområdene, og ha et særlig ansvar for progresjon og profesjonsinnretting av utdanningen».

Pedagogikkfaget er et dannings- og refleksjonsfag som blant annet bygger på psykologi, sosiologi, filosofi, didaktikk og idéhistorie. For at pedagogikk skal fungere som sammenbindende fag i utdanningen som helhet, må institusjonen sikre at det akademiske faget pedagogikk er tydelig og får stor nok tyngde hvert studieår.

Pedagogikkfaget har et overordnet ansvar for studentens profesjonsfaglige utvikling og må ses i sammenheng med progresjon i praksisstudiet.

4.2.2 Pedagogisk ledelse

Barnehagelærerutdanningen er en lederutdanning. Pedagogisk ledelse må derfor være tilstede gjennom hele studieforløpet som både teori og praksis. Ledelse må være integrert på en profesjonsrettet måte som fag og tema, både innad i og på tvers av alle kunnskapsområdene og i praksisperiodene. Det skal være en tydelig progresjon fra første til siste studieår, jf. progresjonsmodellen i kap.4.5.2.

4.2.3 Tverrfaglighet

Studenten skal få tverrfaglig innsikt gjennom barnehagelærerutdanningens flerfaglige struktur. Kunnskapsbasen for utdanningen er hentet fra etablerte akademiske fag. Programplaner og emneplaner må søke å kombinere enkeltfagenes styrke med en profesjonsnær tilnærming hvor flere faglige innsteg kombineres. Man bør i undervisningen tilstrebe samarbeid om emner som er felles i flere kunnskapsområder.

4.2.4 Temaer som skal vektlegges

Studiet har flere tema som skal vektlegges. Det er opp til institusjonene å foreta en aktuell tolkning og implementering av disse temaene i sine programplaner.

- Mangfold og likeverd
- Urfolksperspektivet og samisk kultur
- Barn med behov for særskilt omsorg og oppfølging
- Barns livsmestring og helse
- Profesjonsfaglig digital kompetanse, herunder digital dømmekraft
- Bærekraft

4.2.5 Forskningsforankring

I henhold til lov om universiteter og høyskoler skal utdanningen være forsknings- og utviklingsbasert (FoU). Utdanningens forskningsforankring skal være både implisitt og eksplisitt. Det innebærer at utdanningen skal formidle og engasjere studenten i forskningsbasert

kunnskap, kritisk tenkning og vitenskapelige arbeidsformer, slik at de som barnehagelærere kan ta i bruk ny kunnskap og videreutvikle både seg selv, sin profesjon og sin arbeidsplass etter endt utdanning.

Studentene bør tidlig i studiet introduseres for forskningsmetoder og etiske problemstillinger knyttet til forskning. Programplanen bør ha en progresjonsplan i akademisk lesing og skriving som forbereder studenten fram mot arbeidet med bacheloroppgaven.

Utdanningsinstitusjonen må prioritere ressurser og stimulere til forsknings- og utviklingsarbeid gjennom aktivt samarbeid med praksisfeltet og FoU-miljø nasjonalt og internasjonalt, og oppmuntre til at studenter involveres i FoU-arbeid.

4.3 Arbeidsformer og vurdering

Utdanningsinstitusjonen har ansvar for at studentene møter varierte arbeids-, lærings- og vurderingsformer som sikrer både selvstendige arbeidsformer og samarbeid med andre. Gjennom studiet skal studentene få erfaringer med muntlige, skriftlige (bokmål og nynorsk) og sammensatte kommunikasjonsformer, der også digitale verktøy inngår og bidrar til å fremme deres profesjonsfaglige digitale kompetanse. Oppgaver, vurderings- og dokumentasjonsformer skal integrere praktiske, didaktiske og teoretiske perspektiver for å oppnå helhet, sammenheng og relevans i utdanningen. Obligatorisk undervisning og arbeidskrav skal gå tydelig fram i de enkelte programplanene. Studentene skal få erfaring med akademisk lesing og skriving og profesjonsrelevante arbeids- og vurderingsformer. Vurderingsformene skal hjelpe studentene til å se sammenheng mellom praktiske erfaringer og teoretisk kunnskap, samt bidra til læring og personlig utvikling.

4.4 Internasjonalisering

Programplaner og undervisning skal legge til rette for internasjonalisering gjennom hele studieprogrammet. Dette omfatter tilrettelegging for et internasjonalt semester, studentutveksling, praksis i utlandet og integrering av globale og flerkulturelle perspektiver i studiet.

4.5 Praksisstudiet

Praksisstudiet skal bidra til kontinuitet, sammenheng og progresjon. Studenten skal utvikle seg fra å være student til å bli en profesjonsutøver med barnehagefaglig handlingskompetanse. Praksisstudiet må derfor ha økte forventninger og krav til studenten gjennom studieforløpet.

Det skal helt fra studiestart være tydelig for studenten at det å bli barnehagelærer innebærer å ha pedagogisk lederansvar. Å bli en barnehagelærer med alle de roller og ulike aspekter det medfører, er en prosess som krever både faglig kunnskap, analytisk refleksjon og praktisk erfaring. Studenten skal derfor øves i å reflektere over både hvordan teori og praksis samspiller og hvilke etiske utfordringer barnehagehverdagen kan by på. Studenten skal oppmuntres til selv å være pådriver for utvikling av egen profesjonskompetanse. Det skal være tydelige krav til gjennomføring av ledelsesoppgaver i praksisperiodene. Ledelsesoppgavene skal ha en naturlig progresjon gjennom studieløpet, slik modellen i kapittel 4.5.2 viser og utdyper.

4.5.1 Praksisstudiets struktur

Forskriften fastsetter at praksisstudiet skal omfatte minst 100 dager. Fem dager skal ha fokus på overgangen mellom barnehage og skole. Ved heltidsstudium skal de 100 dagene fordeles med 75 dager på de to første studieårene og 25 dager på det tredje året. Forberedelse og etterarbeid til praksis skal ikke telles inn i de 100 dagene.

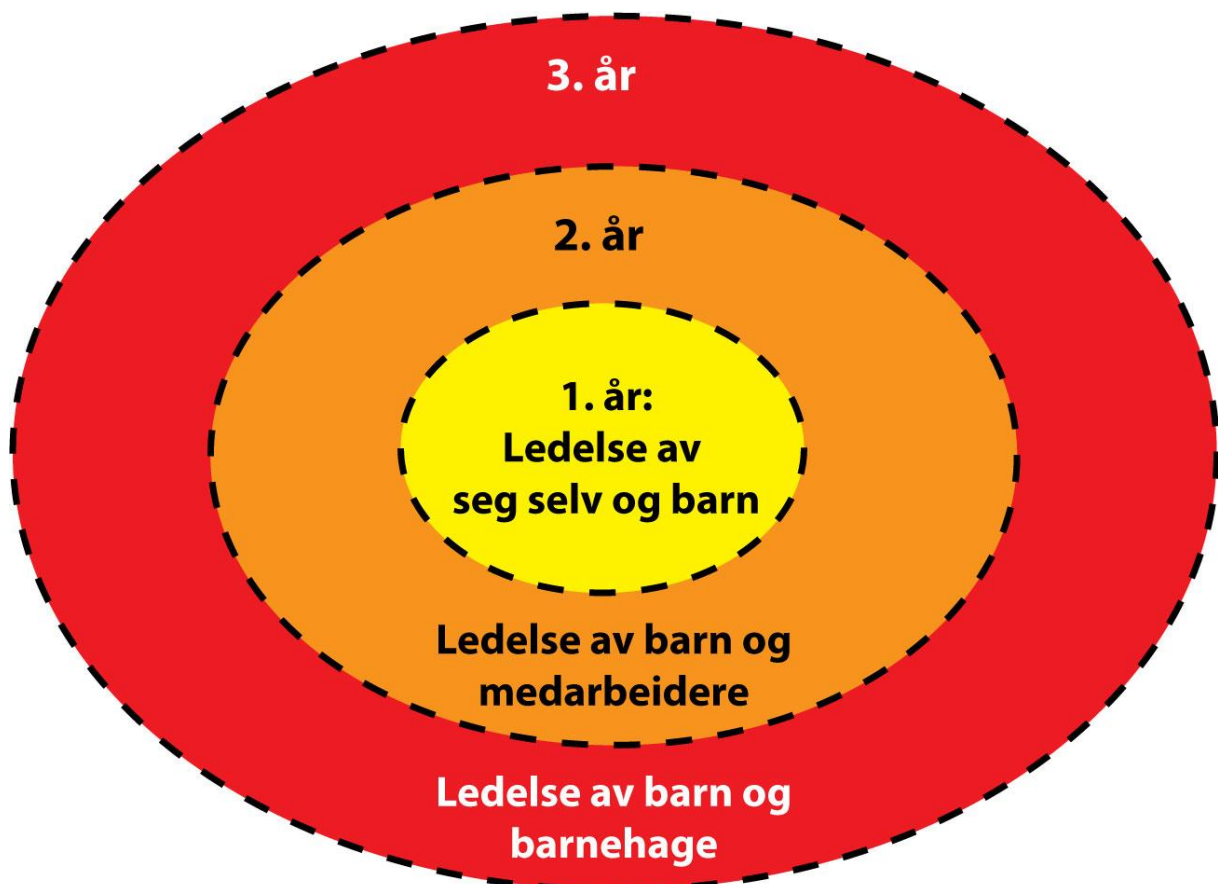
Det kreves 100 % deltagelse i praksisstudiet for å få en praksisperiode bestått. Fravær, uansett årsak, må tas igjen. Dette kan skje utenfor praksisperioden om nødvendig.

Så langt det er mulig, skal studentene gis mulighet til å ha kontakt med praksisfeltet utover det obligatoriske, samt ha en praksislærer av samme kjønn i løpet av studiet.

Praksisperiodene kan knyttes til kunnskapsområdet enkeltvis eller ved at praksisperiodene for studieåret knyttes til kunnskapsområdene samlet. Praksisstudiet skal ivareta det profesjonsrettede ledelsesperspektivet, jf. progresjonsplanen pkt. 4.5.2. Særskilt tilrettelegging av praksisstudiet kan være aktuelt for studenter som velger internasjonalt semester.

4.5.2 Progresjon for pedagogisk ledelse og praksis

Institusjonen skal innarbeide læringsutbyttebeskrivelser for det enkelte kunnskapsområdet i samsvar med modellen for progresjon i pedagogisk ledelse og praksis. Den innebærer tre hovedfokus for ledelse gjennom de tre studieårene:

1.studieår: *Ledelse av seg selv og barn*

Studenten skal i løpet av første studieår få en grunnleggende forståelse av pedagogisk ledelse i barnehagen og tilegne seg kunnskaper om barnehagen som lærende organisasjon. Gjennom observasjon og refleksjon skal studenten få innblikk i arbeidet som barnehagelærer. Studenten skal også ta del i hverdagslivet i barnehagen og delta aktivt i barns lek og formelle og uformelle samspills- og læringssituasjoner. Praksislærer skal i tillegg til å være veileder, være rollemodell. Studenten skal utvikle ulike sider ved barnehagelærerrollen, som å:

- vise evne til ledelse av seg selv i møte med praksisbarnehagen
- planlegge og gjennomføre faglige aktiviteter med barnegrupper og kritisk vurdere egen pedagogisk ledelse og praksis
- ta i bruk observasjon som redskap for refleksjon over seg selv, barns væremåter og deres omsorgs-, leke- og læringsbehov
- legge til rette for variert lek og utvikle gode samspillsmønstre sammen med barn
- reflektere over hva pedagogisk ledelse i møte med barn og barnegrupper innebærer

2.studieår: *Ledelse av barn og medarbeidere*

Studenten skal i løpet av andre studieår få gjøre seg erfaringer med samarbeid med både foresatte, personale og samarbeidspartnere, samt øve seg i å lede medarbeidere i barnehagen. Dette innebærer blant annet å utvikle egen veiledningskompetanse, og å reflektere over veiledningens plass i barnehagen. Studenten skal også tilegne seg en større forståelse for barnehagen som læringsmiljø og danningsarena, og barnehagelærers rolle og ansvar for å gi barn varierte erfaringer.

Studenten skal utvikle ulike sider ved barnehagelærerrollen, som å:

- framtre som en reflektert pedagogisk leder og fagperson
- lede og veilede barnehagepersonalet i forbindelse med formelle og uformelle aktiviteter med barnegrupper, og kritisk vurdere egen pedagogiske ledelse og praksis
- vise relasjonskompetanse og kunne reflektere kritisk over egen rolle i kommunikasjon og samarbeid med foresatte og kollegaer
- reflektere over barnehagen som leke-, lærings- og danningsarena

3.studieår: *Ledelse av barn og barnehagen*

Studenten skal i tredje studieår utvikle evne til pedagogisk ledelse og ledelse av endrings- og utviklingsprosesser i barnehagen og vise at pedagogisk ledelse innebærer profesjonsetisk bevissthet. Studenten skal fokusere både på egen yrkesidentitet og barnehagens samfunnsmandat og kunne reflektere over dette.

Studenten skal utvikle ulike sider ved barnehagelærerrollen, som å:

- i stor grad fremstå som barnehagelærer og kunne reflektere rundt ulike sider ved profesjonsutøvelsen generelt og fordypningen spesielt
- kunne lede barnehagen som lærende organisasjon
- øke sin generelle pedagogiske lederkompetanse
- kunne legge til rette for et miljø som fremmer og ivaretar lek

- kunne reflektere over balansen mellom målstyrt pedagogisk ledelse og dialog med medarbeidere, og balansen mellom å ta hensyn til egne behov og være andreorientert.

4.5.3 Avtaleverk om samarbeid om praksisstudiet

Utdanningsinstitusjon og barnehage er likeverdige læringsarenaer med et felles ansvar for innhold, kvalitet, progresjon og vurdering i praksis. Avtale om praksisstudiet inngås mellom utdanningsinstitusjon og barnehageeier. Partene skal etablere et langsiktig og forpliktende samarbeid om praksisstudiet og innholdet i utdanningen.

Praksislæreren skal ha minimum 30 studiepoeng videreutdanning i veiledning.

Utdanningsinstitusjonen har ansvar for å utarbeide en plan som sikrer at alle praksislærere kan ta slik videreutdanning.

Programplanen skal enten inneholde gjeldende avtaler mellom utdanningsinstitusjonen og praksisstedene, eller henvisninger til slike avtaler som er lett tilgjengelige. Avtalene skal minst inneholde følgende punkter:

- Omfang
- Formål
- Rammer fundert på aktuelle styringsdokumenter på lokalt og nasjonalt nivå
- Ansvar til praksisstedet
 - Ansvar og oppgaver til praksisstedets eier, leder og praksislærer
 - Organisering av praksisstudiet ved det enkelte praksisstedet
 - Deltakelse i samarbeidsfora og bidra til gjensidig utvikling og evaluering av praksisstudiet
 - Tidsbruk knyttet til ansvar og oppgaver
- Ansvar til utdanningsinstitusjonen
 - Rolle og oppgavefordeling internt ved utdanningsinstitusjonen
 - Etablering av samarbeidsfora for gjensidig utvikling og evaluering av praksisstudiet
 - Gjensidig kompetanseutvikling
 - Retningslinjer for gjensidig utvikling og evaluering av praksisstudiet
 - Godtgjøring for praksisopplæringen

5 Kunnskapsområdene

Forskriftens § 2 beskriver de læringsutbyttene som studentene skal tilegne seg i løpet av studiet. Disse skal inngå i programplanens generelle del. Læringsutbyttebeskrivelser i de nasjonale retningslinjene skal finne sin form i kunnskapsområdenes emneplaner.

Læringsutbyttene beskriver sluttresultatet av hva studentene skal ha av kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse etter fullført studium. Dette må ikke være til hinder for å formulere læringsutbytter som det er viktig at en ferdigutdannet barnehagelærer har, men som det er vanskelig å måle. Arbeids- og vurderingsformene må være varierte og tilpasses det enkelte kunnskapsområde.

Læringsutbytter og undervisning må være slik at profesjonsinnrettingen ivaretas i alle kunnskapsområdene. Profesjonsinnrettingen sikres gjennom å ta hensyn til hvilke oppgaver en barnehagelærer har ifølge *Lov om barnehagen* og *Forskrift for rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver*, det siste innen forskning på barnehagefeltet og det ved den samfunnsmessige utviklingen som berører barnehagehverdagen i overskuelig framtid. Samtidig må læringsutbyttebeskrivelsene og undervisningsinnholdet være tilpasset omfang og plassering av kunnskapsområdet i studieforløpet.

I det følgende gjennomgås alle kunnskapsområdene, fordypningen, bacheloroppgaven og praksisstudiet.

5.1 Barns utvikling, lek og læring

Kunnskapsområdet tar utgangspunkt i barnehagens verdigrunnlag og skal bidra til den faglige innsikt som er nødvendig for å kunne arbeide pedagogisk med lek, læring, omsorg og danning i et mangfoldig samfunn. Kunnskapsområdet omfatter barnehagepedagogiske temaer som kan bidra til å skape et inkluderende fellesskap preget av omsorg, trygghet, anerkjennelse, medvirkning og utforskning. Det rettes særlig oppmerksomhet mot ulike perspektiver på omsorg, danning, lek og læring og sammenhenger mellom disse. Lek er en livs- og læringsform med egenverdi og er av avgjørende betydning for allsidig utvikling. Syn på barn og barndom sees i lys av historiske og samtidige perspektiver, og ligger til grunn for profesjonsetiske refleksjoner. Kunnskapsområdet tematiserer samspeillet mellom mennesker og mellom mennesker og omgivelser og bidrar til utvikling av kritisk og demokratisk tenkning. Kunnskap om mangfold, etnisitet, urfolk, likeverd, inkludering og likestilling er en forutsetning for å lede det pedagogiske arbeidet. Kunnskapsområdet tematiserer barn som selvstendige aktører med rett til å bli hørt, sett og inkludert i fellesskapet, og barns rett til å påvirke barnehagens innhold og medvirke i lærings- og utviklingsprosesser. Samarbeid og dialog med foresatte inngår som en del av kunnskapsområdet.

Kunnskapsområdet integrerer teori og praksis i tematiseringen av barns omsorg, lek, danning og læring og barns behov for omsorg. Forskningsbasert undervisning og erfaringer i praksis skal danne grunnlag for kritisk refleksjon over egen profesjonsutøvelse knyttet til individ, relasjoner og system. Kunnskapsområdet omfatter erfaring med planlegging, gjennomføring og vurdering av lærings- og utviklingsprosesser for barn i ulike aldre og med ulike forutsetninger.

Kunnskapsbasen bygger i hovedsak på emner i lærerutdanningsfaget pedagogikk. Den generelle pedagogikken og den profesjonsrettede barnehagepedagogikken henter temaer, teorier og begreper fra tilstøtende vitenskapsfag som filosofi, didaktikk, psykologi, sosiologi og sosialantropologi. Læreplanteori og didaktikk behandles i lys av barnehagens formål, innhold og arbeidsformer. Undervisningen tydeliggjør en barnehagepedagogisk tilnærming og bygger på aktuell forskning knyttet til kunnskapsområdet. Praksisstudiet er integrert i kunnskapsområdet.

Læringsutbyttebeskrivelser for kunnskapsområdet barns utvikling, lek og læring

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om aktuelle teorier og forskning om barns utvikling, lek, læring og danning, og om sammenhenger mellom disse
- har kunnskap om lek som fenomen i barndommen og som en arena for utforskning, vennskap og kontakt mellom barn og mellom barn og voksne
- har kunnskap om observasjon og pedagogisk dokumentasjon som forutsetning for barnehagepedagogisk arbeid
- har kunnskap om barns væremåter, leke- og læringslyst og behov for omsorg, og om hvordan dette har sammenheng med deres interesser, forutsetninger og livserfaringer
- har kunnskap om barn i forskjellige livsfaser deriblant overgang til barnehage, overganger innad i barnehagen og overgangen barnehage-skole/skolefritidsordning
- har kunnskap om samiske perspektiver på barndom og på barns utvikling, lek og læring

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan skape, delta i og opprettholde omsorgsfulle relasjoner og vise evne og vilje til innlevelse i og anerkjennelse av hvert enkelt barn
- kan planlegge, grunngi, samarbeide om og reflektere over pedagogisk arbeid i lys av praksiserfaringer, teori og forskning, og inkludere barns erfaringer, interesser og rett til medvirkning i dette arbeidet
- kan analysere og reflektere over barnehagens verdigrunnlag og spørsmål som gjelder mangfold
- kan lede pedagogiske prosesser, delta i lek sammen med barn, støtte barns nysgjerrighet og skapende uttrykk, og bidra til trivsel og glede i et trygt og samtidig utfordrende leke- og læringsmiljø

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan utøve begynnende profesjonelt skjønn, videreutvikle sin pedagogiske kunnskap og vise evne til å formulere og formidle denne muntlig og skriftlig
- kan vise grunnleggende toleranse, interesse og respekt for barn uavhengig av alder, kjønnsidentitet, etnisitet, utseende, funksjonsevne, seksuell orientering, sosial-, kulturell-, religiøs- eller livssynsbasert tilhørighet
- kan analysere og reflektere kritisk over maktforhold som har innvirkning på pedagogisk praksis
- kan analysere og reflektere kritisk over egen profesjonsutøvelse i samspill med barn, personale og foresatte

5.2 Samfunn, religion, livssyn og etikk

Kunnskapsområdet omfatter barnehagens samfunnsmandat og særskilte verdigrunnlag i et samfunn preget av mangfold. Verdiene i barnehagens formålsparagraf og rammeplan er bredt forankret i samfunnet og skal legges til grunn for alt arbeid i barnehagen. Gjennom arbeid med kunnskapsområdet skal studenten tilegne seg innsikt i samfunnet som omgir barnehagen fra lokalt til globalt nivå, barnehagens plass i samfunnet, barnehagen som organisasjon og som pedagogisk virksomhet. Med utgangspunkt i barnehagens arbeid for aktiv deltakelse i et demokratisk samfunn, utgjør forståelse av forholdet mellom individ og samfunn, politiske strukturer, internasjonale konvensjoner, lovverk, mangfold og likestilling grunnleggende tyngdepunkter. Blant de sentrale temaene i kunnskapsområdet er barns oppvekstvilkår og stilling i samfunnet, familiestrukturer, sosial ulikhet og barns rettigheter samt personalets oppgaver og ansvar i møte med barn i vanskelige livssituasjoner.

Kunnskapsområdet fokuserer på etikk, ulike religiøse og ikke-religiøse livssyn og ulike kulturers fortellinger og tradisjoner. Kunnskap om og holdninger til ulike samfunn, kulturer, religioner og livssyn utgjør et viktig grunnlag for identitetsdanning og for å kunne forstå og møte mennesker med ulik bakgrunn. Kunnskapsområdet skal bidra til kunnskap om samenes historie som urfolk, og gi kjennskap til ulike samiske kulturer og hverdagsliv.

Etisk og filosofisk grunnlagstenkning med innsikt i ulike menneskesyn og virkelighetsoppfatninger skal bidra til kritisk, etisk refleksjon knyttet til praksis, med særlig henblikk på personalets væremåte i møte med barn, foresatte og ansatte.

Kunnskapsbasen bygger i hovedsak på lærerutdanningsfagene pedagogikk, samfunnsfag og religion, livssyn og etikk. Undervisningen skal anvende relevant forskning for kunnskapsområdet og tydeliggjøre en barnehagepedagogisk og fagdidaktisk tilnærming. Praksisstudiet er integrert i kunnskapsområdet.

Læringsutbyttebeskrivelse for kunnskapsområdet samfunn, religion, livssyn og etikk

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om barnehagens særskilte verdigrunnlag og hva dette i praksis innebærer i et flerkulturelt samfunn samt kunnskap om samiske kulturer og urfolks rettigheter
- har kunnskap om samfunnsutvikling med vekt på velferdsstaten, bærekraftig utvikling, mangfold, likeverd, likestilling og sosial ulikhet samt kunnskap om barndom, barnehage og familie i historiske og samtidige perspektiv
- har kunnskap om barns reaksjoner i vanskelige livssituasjoner, de voksnes ansvar og om hvordan man kan støtte barn og samarbeide med andre hjelpeinstanser
- har kunnskap om kristen tro og kulturarv, om de øvrige verdensreligionene, andre livssyn og filosofi, etisk teori, grunnlagstenkning og etisk veiledning
- har kunnskap om barns rettigheter og lover, forskrifter og internasjonale konvensjoner som regulerer arbeidet i barnehagen

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan praktisere, begrunne og formidle muntlig og skriftlig innholdet i barnehagens samfunnsmandat og verdigrunnlag
- kan reflektere kritisk over egne verdier, holdninger og væremåter, være bevisst asymmetriske maktforhold i arbeidet, og handle i samsvar med barnehagens formålsbestemmelse
- kan formidle fortellinger fra ulike kulturer og religioner og i samarbeid med hjemmene tilrettelegge for markering av høytider og merkedager i barnehagen.
- kan samtale med barn om etiske, religiøse, filosofiske og livssynsmessige spørsmål
- kan legge til rette for barns medvirkning og demokratiske dannelsesprosesser
- kan gi barn opplevelser knyttet til tradisjoner og læringsmuligheter i lokalsamfunnet og fremme etisk bevissthet og handlingskompetanse med hensyn til digitale utfordringer, miljø og bærekraftig utvikling

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan identifisere profesjonsetiske utfordringer i barnehagens dagligliv, reflektere kritisk over disse og begrunne sine handlingsvalg
- har tilegnet seg et faglig og profesjonelt grunnlag for å kunne arbeide tverrfaglig og tverretatlig i barnehagen
- kan samarbeide med barn og barns foresatte
- kan gi veiledning i etiske spørsmål til barn og personale med ulik bakgrunn med sikte på å skape inkluderende fellesskap
- har evne til å se sammenhenger mellom individ, gruppe, nærmiljø og samfunn og relatere disse sammenhengene til praksis

5.3 Språk, tekst og matematikk

Kunnskapsområdet omfatter barns matematiske og språklige utvikling, utvikling av dialogiske ferdigheter, barnelitteratur, barns medie- og tekstkultur, deres språklige uttrykk, meningsskaping, kreative undring og problemløsning. Overgangen barnehage/skole belyses også. Elementer ved språk, tekst og matematikk er til stede i barns lek og utforskning og framtrer gjennom et mangfold av kommunikasjonsformer og kroppslige uttrykk. Arbeid med språk, tekst og matematikk skal støtte opp om alle barns lek, læring og identitetsskaping i utviklingen av relasjoner og deltakelse i et demokrati.

Kunnskapsområdet kombinerer forskningsbasert og praksisnær kunnskap. Dette skal bidra til kompetanse i å lede og skape varierte språk-, tekst- og matematikkmiljø som ivaretar barnehagens rolle som kultur- og tradisjonsformidler. Kunnskapsområdet skal også ivareta barns rett til kulturskaping og medvirkning i utvikling av barnehagens innhold.

Kunnskapsbasen bygger i hovedsak på lærerutdanningsfagene norsk, matematikk og pedagogikk og er forbundet med estetikk og filosofi. Praksisstudiet er integrert i kunnskapsområdet.

Læringsutbyttebeskrivelse for kunnskapsområdet språk, tekst og matematikk

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om barns matematiske utvikling, barns muntlige og skriftspråklige språkbruk og språkutvikling, også i flerspråklige og flerkulturelle perspektiv
- har kunnskap om hvordan barn tilegner seg dialogferdigheter og hvordan de skaper mening med og uttrykker seg gjennom ulike tegnsystemer
- har kunnskap om skjønnlitteratur og sakprosa for barn, moderne tekst- og mediekulturer og sjangrer fra muntlige fortellertradisjoner med særlig vekt på samisk fortellertradisjon
- har grunnleggende kunnskap om språk-, tekst- og matematikkmiljøets betydning for alle barns lek og deltakelse i hverdagsaktiviteter
- har grunnleggende kunnskap om lekens og samtalens betydning for barns teksterfaringer, språk- og matematikkutvikling og hvordan språk og matematikk brukes som verktøy for utforskning og tenking
- har kunnskap om estetiske og kroppslige aspekter ved barns språklige og matematiske utvikling

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan observere, vurdere, legge til rette for og støtte barns språklige-, tekstlige- og matematiske utvikling i lys av barnehagens pedagogiske virksomhet
- er en bevisst språklig rollemodell og en samtalepartner som fremmer barns aktive deltakelse, utvikling og danning
- kan skape et inkluderende og variert lekemiljø for matematisk og språklig utforskning, fortelling og høytlesing og sikre mangfold i barns tekstopplevelser og lesefellesskap, også i et flerkulturelt perspektiv
- kan veilede, lede og kritisk reflektere over arbeidet med språk, tekst og matematikk i barnehagen
- innehar profesjonsfaglig digital kompetanse

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan delta aktivt og kritisk i samtidens barnehagefaglige diskusjoner knyttet til språk, tekst og matematikk, samt drøfte etiske og faglig-pedagogiske problemstillinger med personalet, foresatte og eksterne samarbeidspartnere
- kan utøve pedagogisk ledelse i arbeidet med å inkludere og anerkjenne alle barns språklige, tekstlige og matematiske erfaringer
- er bevisst det språklige, litterære og matematiske lekemiljøets betydning for arbeid med danning, demokrati og likestilling
- mestrer norsk muntlig og skriftlig (bokmål og nynorsk) og kan bruke språket kvalifisert i profesjonssammenheng

5.4 Kunst, kultur og kreativitet

Kunnskapsområdet omfatter det å se, forstå og verdsette barns estetiske uttrykksformer, og hvordan studenten kan bli medskaper i en levende barnehagekultur. Barnehagen utvikler sin kultur i nært samspill med ulike aktører i kunst- og kulturfeltet i lokalmiljøet, og kunnskapsområdet tydeliggjør barnehagelærerens ansvar for å gi barn tilgang til kulturelle tradisjoner og aktuelle strømninger i kunst- og kulturliv.

Utvikling av praktiske ferdigheter, estetisk oppmerksomhet og skapende evner utgjør en sentral del av kunnskapsområdet. Barnehagelæreren har ansvar for at alle barn utvikler et rikt uttrykksrepertoar gjennom allsidige sanseopplevelser, kroppslige erfaringer, tid til lek og eksperimentering, refleksjon og kommunikasjon. Kunnskapsrådets mål er å bruke kunstfaglige arbeidsformer i en tydelig profesjonsrolle, som inviterer til utforskende og skapende virksomhet og ser sammenheng mellom estetiske læringsprosesser og barns lek, læring og dannelse.

Kunnskapsbasen bygger på barnehagepedagogisk kunnskap og i hovedsak lærerutdanningsfagene musikk, drama og forming, og på kunstnerisk utviklingsarbeid og forskning med relevans for kunnskapsområdet. Praksisstudiet er integrert i kunnskapsområdet.

Læringsutbyttebeskrivelser for kunnskapsområdet kunst, kultur og kreativitet

KUNNSKAP

Kandidaten

- har innsikt i hvordan fagene i kunnskapsområdet bygger på barns lek og bidrar til deres estetiske opplevelser, uttrykksformer, læring og dannelse
- har kunnskap om barnekultur, samiske kunst- og kulturtradisjoner, kulturelt mangfold og kulturarv, og innsikt i hvordan kunst og kultur påvirker barns uttrykksformer
- har kunnskap om kommunikasjon, dramatisk lek, samspill og formidling i kunstfaglig arbeid
- har kunnskap om estetiske virkemidler, arbeidsmåter, materialer, instrumenter, verktøy og teknologi i musikk, drama og forming

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan anvende materialer, redskaper, instrumenter og teknikker i eget skapende arbeid, og utforske disse sammen med barn i planlagte og spontane situasjoner
- kan stimulere barn til å utforske, leke, lære og skape gjennom digitale uttrykksformer
- kan bruke sin faglighet til improvisasjon i lek og skapende prosesser
- kan legge til rette for barns møter med et mangfold av kunst- og kulturuttrykk fra fortid og nåtid
- kan lede estetiske læringsprosesser med og for barn og medarbeidere, og ivareta etisk refleksjon i dokumentasjon og vurdering
- kan skape inne- og uterom som inviterer barn til estetiske opplevelser, undring, fordypning, utforskning, skaperglede og lek

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- ser barn som kompetente deltakere på samfunnets kulturarena og sikrer barns ytringer og demokratiske rettigheter ved å fremme deres estetiske språkformer
- kjenner barnehagelærerens betydning som medskaper, deltaker og rollemodell i barns estetiske læringsprosesser
- kan stimulere barns musiske væremåte og livsmestring
- kan bygge på utviklingsarbeid og forskning i kunst- og kulturfaglig arbeid i barnehagen

5.5 Natur, helse og rørsle

Kunnskapsområdet omfattar natur, bærekraft, mat, rørsle og helse i vid forstand. Undring og førstehands erfaringar med ulike naturfenomen og mangfaldet i naturen vil vere sentralt, samt barn si livsmeistring og danning.

Opplevingar og erfaringar i naturen er viktige. Barn er sanseselege og kroppslege i sin veremåte, og dette dannar utgangspunkt for utforskning, undring, samtale, leik og læring. Sosiale relasjonar mellom barn, og mellom barn og vaksne i barnehagen, heng mellom anna saman med leik, måltidssituasjonar og rørslemessige erfaringar.

Ein viktig del av profesjonskompetansen er å kunne observere, analysere og forstå utviklinga og kroppslege leikekulturar hos barn, og å bruke dette til å inspirere og motivere barn.

Barnehagelæraren må vere trygg i naturen og sjå og meistre dei moglegheitene som ligg i pedagogisk arbeid utandørs. Arbeidet med kunnskapsområdet skal i stor grad vere praktisk retta og bidra til at studentane får eit grunnlag for å bli medvetne rollemodellar.

Barnehagelæraren skal kjenne til folkehelseutfordringar og skal kunne bidra til at barn si psykiske og fysiske helse blir godt ivaretatt. Måltid og matlaging skal gi barna eit grunnlag for å utvikle matglede og bidra til forståing for maten sitt opphav. Vidare omfattar kunnskapsområdet korleis barn gjennom eksperimentering, undring og utfordrande leik i ulike miljø kan ta vare på seg sjølve, kvarandre og naturen, slik at dei får eit godt utgangspunkt for å vere bidragsytarar til berekraftig utvikling. Norske tradisjonar innan natursyn, matkultur og fysisk aktivitet kan virke framande på mange. Difor må utdanninga leggje vekt på korleis ein kan få til gode møter mellom ulike kulturar. Samisk kultur er ein del av den nasjonale kulturen og skal vere synleg i utdanninga.

Kunnskapsbasen bygger i hovudsak på lærarutdanningsfaga naturfag, fysisk fostring, mat og helse og pedagogikk. Undervisninga skal vere forskingsbasert og profesjonsretta der praksis inngår som ein integrert del.

Læringsutbyttebeskriving for kunnskapsområdet natur, helse og rørsle

KUNNSKAP

Kandidaten

- har kunnskap om barn sin bruk av kropp og sansar i leik og læring, og om korleis ein kan skape rom for dette
- har kunnskap om tydinga av friluftsliv og naturopplevingar

- har kunnskap om fysiske fenomen, biologisk mangfald, organismar i barn sitt nærmiljø og samanhengane i naturen
- har kunnskap om berekraftig utvikling og korleis barnehagen kan bidra til auka miljømedvit
- har kunnskap om menneskekroppen, motorikk, helsefremjande arbeid og barn si helse og livsmeistring
- har kunnskap om mat, maten sitt opphav, matlaging og måltid som pedagogisk ressurs
- har kunnskap om nasjonale føringar for helsefremjande og førebyggjande tiltak,

FERDIGHEITER

Kandidaten

- kan utforske naturen og eksperimentere og reflektere saman med barn
- kan velje og bruke materialar, råvarer, teknikkar og reiskapar i praktisk arbeid med barn og gjere nytte av lokale naturressursar
- kan leggje til rette for god hygiene, fysisk aktivitet, kvile og varierte måltid i samsvar med nasjonale føringar
- kan skape og bruke ulike rom saman med barn og vurdere risiko av leikemiljø og handtere ulykker på ein hensiktsmessig måte og samstundes leggje til rette for barns risikovurdering og meistring
- kan orientere seg i og bruke nærmiljøets mogelegheiter for naturfagleg utforsking, leik og rørsle saman med barn

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- kan reflektere over ulike natursyn og ta omsyn til ulike kulturelle perspektiv, mellom anna samiske, i arbeidet med mat, helse, natur og rørsle
- er medverkande og inspirerande saman med barn i deira rørsleleik, naturopplevingar og måltid
- kan drøfte etiske problemstillingar knytt til kunnskapsområdet

5.6 Ledelse, samarbeid og utviklingsarbeid

Kunnskapsområdet omfattar ledelse og utvikling av barnehagen som lærende organisasjon, samt samarbeid med barn, kollegaer, foresatte og eksterne instanser til barns beste.

Kunnskapsområdet skal være forskningsbasert og profesjonsrettet.

Kunnskapsområdet vektlegger pedagogisk ledelse og hvordan lederhandlingar kan bidra til å fremme barns lek og styrke barnehagen som lærings- og utviklingsarena. Kunnskapsområdet tematiserer også utvikling av egen lederrolle. Det sentrale i kunnskapsområdet er ledelse av læringsprosesser, veiledning og bruk av ulike metoder og verktøy som egner seg for å planlegge, igangsette og lede utviklingsarbeid. Sentralt er også lover, styringsdokumenter og politiske prosesser som styrer og påvirker barnehagens samfunnsmandat.

Kunnskapsområdet skal gi kompetanse i å reflektere over hvordan profesjonsetiske spørsmål, maktforhold og barnehagens organisatoriske forhold påvirker ledelsesprosesser. Kandidaten skal kunne vurdere hvorvidt veivalg, arbeidsmåter og tiltak bidrar til å nå barnehagens mål innanfor et mangfoldig barnehagemiljø.

Kunnskapsbasen bygger i hovedsak på lærerutdanningsfagene pedagogikk og samfunnsfag. Praksisstudiet er integrert i kunnskapsområdet.

Læringsutbyttebeskrivelser for kunnskapsområdet ledelse, samarbeid og utviklingsarbeid

KUNNSKAPER

Kandidaten

- har kunnskap om ulike ledelses- og organisasjonsteorier
- har kunnskap om hvordan politiske prosesser kan påvirke barnehagens virksomhet og mandat
- har kunnskap om relevant forskning, metoder og verktøy som grunnlag for ledelse, læring og utviklingsarbeid
- har kunnskap om personalledelse, profesjonsetikk og maktforhold innenfor et mangfoldig barnehagemiljø
- har kunnskap om hvordan egen ledelse påvirker samarbeidsprosesser mellom barn, foresatte, kollegaer og eksterne instanser

FERDIGHETER

Kandidaten

- kan analysere, bruke og kritisk reflektere over lovverk og styringsdokumenter som grunnlag for begrunnelser og beslutninger innenfor et mangfoldig barnehagemiljø
- kan lede, planlegge, gjennomføre og kritisk vurdere et avgrenset utviklingsarbeid i barnehagen selvstendig og i samarbeid med andre
- kan motivere til, veilede i og kritisk reflektere over lek og læringsprosesser i barnehagen
- kan samarbeide med kollegaer, foresatte og eksterne instanser til barns beste

GENERELL KOMPETANSE

Kandidaten

- har innsikt i og kan anvende forskningsbasert kunnskap og profesjonsetikk i utvikling av egen lederrolle
- kan identifisere etiske dilemmaer, utøve profesjonelt skjønn og foreta valg som ivaretar barns beste
- kan lede pedagogisk arbeid og ta beslutninger som fører til utvikling av barnehagen som lærende organisasjon
- kan vurdere hvordan strukturelle og kulturelle forhold i og utenfor organisasjonen legger rammer for ledelse og utviklingsarbeid

5.7 Fordypning

Fordypningen på 30 studiepoeng siste studieåret skal bygge på kunnskapsområdene og gi studenten muligheter for videreutvikling av kompetanse. Fordypningen skal være relevant og profesjonsrettet for arbeid i barnehagen. Utdanningsinstitusjonene utarbeider emnebeskrivelser med læringsutbytter som synliggjør relevant fordypning.

5.8 Bacheloroppgaven

Bacheloroppgaven er lagt til siste studieår. Oppgaven skal være rettet mot barnehagehverdagen og være til nytte for framtidig profesjonsutøvelse som barnehagelærer. Oppgaven skal være forskningsforberedende slik at studenten får kunnskap om relevante forskningsetiske problemstillinger og forskningsmetoder, som også vil være nyttige for barnehagelærerens ferdighet i å formidle faglig holdbare kunnskaper og innsikter slik yrkesutøvelsen krever. Bacheloroppgaven skal ta utgangspunkt i ett eller flere kunnskapsområder og/eller fordypningen.

Institusjonene formulerer læringsutbytter for bacheloroppgaven etter tredelingen kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse, jf. kvalifikasjonsrammeverkets 1.syklus. Arbeidet med oppgaven skal være rettleidet, og omfanget skal gå fram av programplanen. Karakteren på bacheloroppgaven skal stå på vitnemålet.